

Тајна̄ӣа со̄ирӯџа
Џил Пол

АКО И ТИ САКАШ КНИГИ...
ИЗДАВАЧКА КУЌА САКАМ КНИГИ

www.sakamknigi.mk

На светот има толку многу книги, а толку малку време...

Строго избрани одлични наслови за сите кои сакаат книги со уникатни приказни достоини за нивното време...

Наслов на оригиналот

The secret wife

© Gill Paul, 2016

Copyright © за македонското издание

Издавачка куќа Сакам книги, 2017

Издавач Издавачка куќа Сакам Книги

Преведувач Паулина Јамакова

Лектор Марија Иванова

Главен уредник Ивана Спасев

Компјутерска обработка Деана Николовска

Дизајн на корица Диме Спасев

Печатење Графостил - Скопје, 2017

Тираж 1000 примероци

Сите права за книгата се задржани. Ниту еден дел од ова издание не смее да биде препечатуван, копиран или објавуван во која било форма или на кој било начин во електронските или печатените медиуми, без согласност од издавачот.

Тајната сопруга

Џил Пол

АКО И ТИ САКАШ КНИГИ...

За Ричард, со љубов

Пролог

Езеро Аканаби, држава Њујорк, 19 јули 2016

Поминаа дваесет и девет часа откако Кити Фишер го напушти својот сопруг и за тоа време таа пропатува 3.713 милји. Од списанието во авионот дозна дека има 3.461 милја од Лондон до Њујорк, а системот за навигација во автомобилот што го изнајми ја извести дека поминала 252 милји откако замина од аеродромот. Цел океан и половина држава се простираа меѓу неа и Том. Требаше да биде вознемирена, но наместо тоа не чувствуваше ништо.

Во Обединетото Кралство беше четири и триесет часот тоа саботно попладне, па се запраша што правеше Том, а потоа направи гримаса кога го замисли како се шутка низ куќата во шорцевите за трчање и маица. Сигурно досега им се јавил на нејзините најблиски пријатели, целиот невин, прашувајќи да не случајно знаат каде е таа. Колку долго ќе му биде потребно да сфати дека таа имаше одлетано во Америка да ја побара куќарката покрај езерото што ја имаше наследено од нејзиниот прапрадедо?

Внимаваше да не остави документи во Лондон со цел тој да нема пристап до адресата. Нека се туфка некое време. Така му треба кога е неверен. Се стресе од зборот, а во главата несвесно ѝ се појави сликата од пораките на неговиот мобилен. Сè уште беше во шок. Ништо не ѝ се чинеше реално. *Не размислувај за тоа; претстави да размислуваш.*

Жената на системот за навигација беше успокојувачки сигурна во себе: „За двесте метри свртете лево на улицата Биг Брук“. Беше убаво некој да ти кажува што да правиш; токму тоа ѝ требаше кога сиот нејзин

живот се распаѓаше. Но по неколку минути, се чинеше дека женскиот глас погрешил. „Пристигнавте на својата дестинација“, велеше, но сè што можеше Кити да види беше густа шума која го порабуваше патот од двете страни. Возеше понатаму, но гласот ја тераше да „Сврти“.

Кити излезе од автомобилот за да ја разгледа областа пеш, сиркајќи низ дрвјата, откривајќи патека обрасната со висока трева и виснати гранки. Ја провери мапата што ѝ беше испратена заедно со документите за сопственост на колибата и одлучи дека ова беше тоа. Ќе ја изгребеше бојата на автомобилот ако се обидеше да помине низ вегетацијата со неа, па тргна пешки, пробивајќи си го патот низ густежот. Се слушаше зуење на инсекти и се чувствуваеше силниот мирис на зеленилото, како искосена трева по дожд. Набрзо го здогледа челичниот сјај на езерото Аканابي прошарано со сончеви зраци. Кога пристигна до брегот погледна наоколу, проверувајќи ја мапата. Колибата требаше да биде баш тука.

И тогаш го забележа извишувањето високо дваесет стапки, камуфлирано од дрвјата. Беа поминати триесет години откако за последен пат некој живеел овде и Кити беше подготвена да најде руина. Наместо тоа, беше како самата шума да создала покривка за да ја заштити од временските услови. Тревите го обвиткале темелот и се протнале низ скршените прозорци правејќи килим врз покривот. Влезот беше едвај видлив од купот извртени треви и гранки. Но, местоположбата на колибата, сместена на нежната падина на само неколку чекори од брегот покриен со камчиња, беше неверојатна.

Таа се доближи за да ја разгледа поубаво. Мовчето во езерото одамна пропаднало, оставајќи зад себе само неколку столбови. Мала фиданка израснала низ четири или пет скали од тремот на куќарката што правеше да крцкаат, а корењата ѝ беа испреплетени низ испуканото дрво како гнездо змии. Но брановидниот покрив изгледа не пропуштал вода, ги штител сидовите под него. „Бетонски темели“, забележа.

Движејќи се внимателно, Кити се качи на тремот, каде 'рѓосани синџири висеа од покривот и неколкуте искршени штици на подот укажуваа дека овде порано имало лулашка. Си го замисли својот прапрадедо, како седи овде, ужива во глетката, можеби со пиво во раката. Туркајќи ги растенијата на страна, стигна до вратата и виде дека не беше заклучена. Внатре беше темно и мирисаше на застоено; на влажни печурки и старо дрво. Прашинките лебдеа на зраците светлина што се пробиваа низ процепите. Кога ѝ се навикнаа очите, Кити забележа дека имаше една голема соба со 'рѓосан шпорет, стар железен кревет со мувлосан душек, дрвено биро и купишта 'губре насекаде: по-жолтени весници, прастари конзерви од храна и пар гумени галоши.

Внимателно зачекори во собата. Најде бања зад една дрвена врата, во која имаше валкана када, мијалник и шолја; еден брич покриен со пајажина стоеше на полицата. За чудо, кога го повлече јажето за да пушти вода во шолјата по еден тивок, чкрипав звук протече темна вода. Си претпостави дека колибата е поврзана со водовод од ридот зад нив и дека има и септичка јама, но сигурно поминале триесет години откако за последен пат била испразнета.

Се сврте и отиде во спалната/дневната соба и про-шета наоколу проверувајќи ја состојбата на сидовите и таванот. За среќа, подот не попушти. Дури и си помисли дека би можела да преноќи овде откако ќе го исчисти 'губрето и ќе ја откорне џунглата за да пушти да влезе малку свеж воздух.

Кога излезе на тремот, го забележа пејзажот. Две бели брези стоеја меѓу неа и брегот, по кој се тркалаа мали бранчиња. Немаше знаци дека во близина живеат луѓе, а не се слушаа ни звуците од сообраќајот; спротивниот брег што се наоѓаше на еден и пол километар беше покриен со густа шума. Беше само таа со дрвјата и езерото и беше неверојатно.

Кити се врати до автомобилот за да ги земе куферите и ги влечкаше по патеката, мазнејќи ја тревата зад себе. Изеде сендвич со сочно говедско од

неколките што ги купи на аеродромот, испи лименка *Севенап*, а потоа навлече крути ракавици и почна да ги корне гранките што ја обвиткуваа нејзината колиба. Забележа дека веќе ја чувствуваше како своја. Веќе почнуваше да се вљубува во неа.

Едно од растенијата беше она што таа и нејзините соученици го нарекуваа „лепавец“. Порано се обидуваа да го залепат на грбот на другарот без тој да забележи. Друг вид на растение испушташе спори кои ѝ го гребеа грлото. Внимаваше некој лист да не ѝ ја допре кожата зашто знаеше дека имаше отровен бршлен во Америка, но не беше сигурна како изгледаше. Одлучно работеше, надевајќи се дека ако целосно ги истошти мускулите ќе може да ги избрка паничните мисли кои ѝ баботеа во главата. *Не мисли на Том. Престани да размислуваш.* Ги донесе мобилниот телефон и лаптопот од навика, но беа исклучени. Не можеше да поднесе да ги слуша неговите изговори и објаснувања, едноставно не сакаше да се справува со ништо поврзано со тоа.

Кога го откорна најголемиот дел од џунглата околу нејзината колиба забележа дека изветвените дрвени штици правеа колибата да изгледа како природен дел од шумата. И покрај тоа што колибата имаше само една соба, таа беше голема, со прозорци насекаде, а на покривот стрчеше ојак. Влезе внатре и почна да ги полни со ѓубре кесите што ги понесе со себе. Запре само колку да ги прочита насловите од пожелтените весници: Несреќа во нуклеарната централа во Чернобил во Русија; експлозија на вселенското летало *Челинџер*. Федерите на душекот одамна имаа откажано, па го свитка за подоцна да го фрли, а ја извади вреќата за спиење и ја посла во кошот.

Кога најпосле заврши, сонцето тонеше во езерото, а птиците гласно црцореа. Седна на тремот да слуша.

Одеднаш забележа како нешто светка под скршените дрвени штици на скалите, сместено меѓу корењата на дрвото. Се испружи на земјата колку што е долга и широка и посегна со раката да го фати и беше изненадена од тежината на предметот. Го извади и виде

дека беше златен овал, малку помал од 3 сантиметри, украсен со мали обоени скапоцени камчиња – сини, розови и зелени – поставени на извиени златни нишки како цветови на винова лоза. Изгледаше скапо. Од задната страна имаше изгравирани букви, но избледени со времето. Имаше дупка на врвот низ која можеше да се провере синџирче. Некој сигурно бил многу вознемирен кога го изгубил олку убавиот приврзок. Никогаш немаше видено ништо слично.

Кити го стави во џебот од фармерките и извади уште еден сендвич, овој пат со мисиркино и салатата. Го изеде за вечера, се напи од малото шишенце Шенин Блан што го зеде од авионот и седеше, нишајќи ги нозете од тремот. Пред неа, дрвјата се нишаа на нежното ветре, а мазната површина на езерото ги одразуваше драматичните бои на небото кои се менуваа од светло розова, до окер, па до златна и најпосле бронзена, исто толку силни и нереални колку и сцените од холивудските филмови.

Прва глава

Царское село, Русија, септември 1914

Дмитри Малама полека се освестуваше од длабокиот сон, едвај свесен за тивките гласови и шепотот на свежиот ветрејц на неговото лице. Имаше ужасна главоболка, здодевна, пулсирачка болка кај слепоочниците, што се влошуваше од светлината. Одеднаш се сети дека беше во болница. Го донесоа овде претходната вечер и последното нешто на кое се сеќаваше беше медицинската сестра која му даваше лауданум¹ растворен во вода.

И тогаш се сети на неговата нога: да не му ја имаа ампутирано ноќеска? Уште откако беше ранет на фронтот живееше во страв да не закачи некоја инфекција па да ја изгуби. Ги отвори очите и се крена на лакти за да види: имаше две форми. Го тргна чаршавот и му олесни кога виде дека левата нога му беше заврзана во завои, но сè уште си беше тука. Ги размрда прстите, а потоа повторно потона во перницата, обидувајќи се да ги игнорира различните видови болка во ногата, главата и стомакот.

Барем имаше две нозе. Без нив не би можел да ѝ служи на неговата татковина. Ќе го испратеа дома да живее со мајка му и татко му, неспособен за ништо, жално суштество што ќе куца со дрвена нога.

„Буден сте. Би сакале нешто за јадење?“ Една набиена медицинска сестра со мов над горната усна седеше покрај неговиот кревет и, без да почека одговор, му понуди лажица каша. Му се превртеа цревата и ја сврте главата. „Во ред, ќе се вратам подоцна“, рече,

¹ Лауданум е тинктура од опиум која содржи околу 10% опиум. (заб. на прев.)

кратко допирајќи му го челото со студените прсти.

Тој ги затвори очите и беше во состојба на полусон. Можеше да ги слушне звуците од одделението, но главата му беше тешка како олово, мислите му беа мешавина од слики: од војната, од неговиот пријател Малевич кој беше застрелан и крвареше на тревата, од неговите сестри, од домот.

Во позадина слушна одсвонување на девојчинска смеа. Не звучеше како едноличната медицинска сестра што ја виде претходно. Малку ги подотвори очите и виде две високи, тенки фигури на младите медицински сестри во сјајно-бели капи и безоблични униформи. Да се разбудеше за првпат тогаш, можеби ќе се исплашеше дека умрел и дека гледа ангели.

„Ве познавам“, рече една од девојките ангели, лизгајќи се до неговиот кревет. „Вие бевте дел од империската гарда во Палатата Петерхоф. Зарем не бевте Вие оној што се нурна во морето за да го спаси кучето?“

Гласот ѝ беше тивок и убав. Кога му се доближи, тој одеднаш сфати дека таа беше големата војвотка Татјана, втората ќерка на Цар Николај. Додека Олга, најстарата личеше на нејзиниот татко, Татјана ја имаше нежно ориенталната коскена структура на мајка ѝ. Зјапаше во него со интензивните сиво-виолетови очи, чекајќи одговор.

„Да, јас бев тој. Ја уништив униформата, капетанот беше лут, а кучето беше скитник што ја истресе водата од себе и истрча без да се заблагодари“. Се насмевна. „Изненаден сум што Вие сте слушнале за тоа, Ваше Царско височество“.

Му возврати на насмевката. „Слушнав некои од стражарите како зборуваат за тоа, па ги замолив да ми покажат кој сте. Сигурно сте голем љубител на кучиња“.

„Огромен. Имам две дома, еден борзој и една лајка. Многу се палави, ама ужасно ми недостигаат“.

„Татко ми сака борзои. Имаше еден што велеше дека е поинтелигентен од повеќето човечки суштества и беше потиштен кога умре“. Слатко го збрчка носот.

„Но оние кои ги чуваме во кучкарникот постојано лаат. Јас би сакала да имам свое куче во палатата, но мора да биде тивко. Можеби ќе ми дадете совет?“

Се чувствувааше почестен што големата војвотка разговараше со него на ваков природен, секојдневен начин. „Се разбира, Ваше Царско височество. Дали сакате мали или големи кучиња?“

„Мислам мали. И нема потреба да ме викате 'Ваше Царско височество'. Јас сум медицинска сестра овде, не член на царското семејство. Мама, сестра ми Олга и јас сите сме на обука за медицински сестри за да помогнеме во војната. Деновите сум позната како 'Сестра Романова Три', а тие се Еден и Два“.

Тој се насмевна на прекарот. „Дали сакате териери, сестра Романова Три? Црниот руски териер е паметно куче, а не премногу енергично. Шпаниелите се исто така популарни меѓу дамите поради нивното свиленакато влакно. Исто така, ги има и малите сорти на булдог. Јас прилично ги сакам француските булдози“.

Таа плесна со рацете. „О, да! Им ги сакам сериозните, збрчкани лиценца, како да ги носат маките на сиот свет врз себе“.

Сестра ѝ Олга, другиот ангел во бело, викна за да ѝ каже дека ќе оди во другото одделение. Дмитри очекуваше дека Татјана ќе ја следи, но наместо тоа, таа остана со него.

„Гледам дека имате повреда на ногата“, рече. „Дали ужасно Ве боли? Да Ви донесам нешто?“

Тој одмавна со главата. „Ви благодарам, добро сум. Само се нервирам што бев доволно невнимателен за да ме повредат во првата недела од војната“.

„Повредата е од куршум?“

Се сети на моментот кога истрча да го земе Малевич од полето, влечкајќи го за коланот. Ретроспективно гледано, тој почувствува удар на бутот, но не размислуваше за тоа бидејќи се концентрираше да го спаси пријателот. „Да. Не сфатив дека сум ранет сè додека не се вративме во базата. Беше чудно зашто болката и крварењето почнаа дури тогаш“. Одеднаш

крвта почна да блика и се имаше онесвестено во тревата. Беше мистерија зошто не искрварел претходно, на полето – како да го чувал некој ангел чувар. По падот, се сеќаваше дека чувствуваше голема топлина и дека почнуваше да се тресе, забите му штракаа, и му ги искинаа панталоните каде ја забележаа дупката што се протегаше преку целиот лев бут и гребнатинка на десниот. За среќа, куршумот немаше останато внатре. Можеби тоа им овозможило на хирурзите да му ја спасат ногата. Во текот на последните неколку недели го имаа префрлено од фронтот кај Гумбинен, Источна Прусија, низ различни медицински пунктови, до Палатата Катерина во Санкт Петербург, каде големите соби беа претворени во одделенија.

Татјана го праша во кој полк припаѓа и воскликна кога слушна дека бил во Осмата лесна коњаница Вознесенск: „Вие сте еден од моите луѓе! Морам особено добро да се грижам за Вас“. И Олга и Татјана имаа добиено почесна команда врз сопствени полкови за нивниот четиринаесетти роденден.

„Огромна чест ми е што за мене се грижи мојот полковник“. Се насмеа. „Но претпоставувам дека ќе морам да внимавам на однесувањето со Вас во близина“.

Разговараа некое време за војната, поттикната од пред само неколку недели од неконтролираниот милитаризам на германскиот Кајзер. Сè уште му беше шок на Дмитри, а Татјана му кажа дека за нив било уште пошокантно зашто имале многу роднини во Германија бидејќи мајка ѝ била родена таму. Го нарече Кајзерот свиња. Олга сирна за да ја побара сестра си и направи краток, нетрпелив гест со раширени раце.

„Морам да се вратам на работа“, рече Татјана. „Треба да ја придружувам поискусната медицинска сестра, па да не ме чека. Но кажете ми, дали има нешто со што би можела да Ви го направам престојот овде поудобен?“

„Дали би можеле да ми позајмите книга? Која било. Обожавам да читам“. Се надеваше дека не беше дрзок. „Ќе Ви ја вратам, се разбира“.

Таа изгледаше воодушевено. „И јас обожавам да читам. Кои се Вашите омилен писатели?“

Се двоумеше. Многу од добрите писатели овие денови беа антицаристички: Александар Куприн, Максим Горки, Иван Бунин... мораше да избере од пораните години: „Толстој, се разбира. И Чехов“.

„Се согласувам со Вас“, рече таа. „И јас ги претпочитам класиците од модерните писатели. Мојот апсолутен фаворит е Тургенев. Сте ја прочитале *Татковци и синови*?“

Дмитри беше изненаден, бидејќи романот расправаше како помладата генерација ги отфрла вредностите на стариот аристократски поредок. „Како момче. Ја сакам поезијата на јазикот на Тургенев. Создава слики што ја допираат душата“.

Беше заинтересирана: „И Вие звучите како писател“.

Направи гримаса. „Како помлад водев дневник, но сега одамна не сум напишал ништо. Беше прилично лигаво и хедонистички“.

„Навистина? Јас водам дневник. Се обидувам веродостојно да ги опишувам настаните од денот. Ми се допаѓа предизвикот да ги најдам точните зборови, а тие често ми доаѓаат кога правам нешто сосема поинакво: додека работам овде во болницата или додека везам или...“. Запре, малку вцрвенувајќи се.

Му се допаѓаше начинот на кој зборуваше, полека, размислувајќи за зборовите, како и интелигенцијата што можеше да ѝ ја види во очите. „Во тој случај, имате инстинкт на писател“.

Таа се насмеа. „Ох, тешко дека... никој не го чита мојот дневник освен јас“.

„Без публика, човек може да ги искаже своите најискрени чувства. Порано пишувањето навистина ми беше од корист за да се разберам самиот себе. На пример, кога некогаш реагираме инстинктивно на начини што нè зачудуваат? Си мислиме: зошто сум лут? Зошто ова ме прави тажен? Фасцинантно е да се открие онаа мала искра што ја провоцира реакцијата, можеби е само ненамерна нијанса, нешто што нè

допрело, нешто што поттикнуло емоција од многу порано искуство... човечката природа е најинтересната наука од сите“. Запре, чувствувајќи дека зборуваше премногу и дека можеби ѝ додеваше, но таа како да го слушаше внимателно.

„Точно знам на што мислите“, рече, каснувајќи ја усната како некој пример да ѝ поминуваше низ умот.

Дмитри ја набљудуваше, размислувајќи колку отворена, природна девојка беше. Очекуваше царевите ќерки да бидат надмени и софистицирани, како најголемите дами од Санкт Петербурговата аристократија, но Татјана делуваше како да немаше никаква извештачена отменост. Разговараше со него како со еднаков на себе.

„Сестра Романова Три“, една жена викна од прагот.

„Доаѓам, Сестра Чеботарева“. Му упати брза, топла насмевка на Дмитри и рече, „До утре“, а потоа побрза да излезе.

Дмитри ја гледаше како си оди со насмевка на усните, сосема заборавајќи на болката. Се прашуваше колку години има Татјана, а потоа заклучи дека сигурно имаше седумнаесет, шест години помалку од него. Со нејзиното однесување изгледаше уште помладо, а беше многу поубава одошто си замислуваше кога ја гледаше од далеку. Кожата ѝ беше беспрекорна, очите како длабоки бунари, усните обоени како од шумски плодови... Да не беше Романова, Дмитри ќе флертуваше со неа. Низ годините во царската гарда тој имаше освоено многу срца на младите аристократки во Санкт Петербург, иако ни една му го немаше задржано интересот. Но еве, си помисли, еве девојка во која лесно би се заљубил.

Вшора ѓлава

Следното утро, Дмитри ги отвори очите и зјапа-ше во таванот, каде купидони, грифини и други митолошки суштества танцуваа во сини полукругови. Огромен лустер со свеќи на неколку ката светкаше на сончевата светлина. Сидовите беа од бела свила со внимателно обоени сини цветови. Беше во Синиот салон во Палатата Катерина, палатата кон која понекогаш погледнуваше кога служеше во царската гарда. Соседот во креветот до него, човек по име Степанов, му кажа дека просториите во Зимската палата биле, исто така, претворени во привремени одделенија за повредените офицери. Украсите биле тргнати и скапоцениот мебел бил заменет со болнички кревети, но држачот за цепенки до огништата и решетките пред камините сјаеле со бронзен сјај, а часовникот над каминот ги покажувал грчките богови Бахус и Момус во мермер и бронза. Богатството на Романови беше незамисливо.

Царското семејство повеќе не живееше во палатата Катерина, претпочитајќи ја релативната интимност на блиската палата Александер во зима, Петерхоф во лето и екстравагантниот луксуз на царската јахта, Стандарт, или Кримската палата во Ливадија за одморите. Најголемиот дел од грандиозните палати на балтичкиот брег во Санкт Петербург, каде Дмитри имаше работено, се чуваа за церемонијални прилики: за забавување на странски достоинственици, како и одржување на државни манифестации.

Како би било да растеш со толкаво, бесконечно богатство, се прашуваше Дмитри? Да имаш џиновска куќа и кинески театар во дворот, униформирани шофери да те возат во сјајни, нови автомобили, да можеш да си купиш што ќе ти посака срцето? Татјана

личеше на неразгалена девојка, но грандиозноста на нејзиното воспитување ја одвојуваше од останатите. Знаеше дека нејзината облека беше направена од француски креатори, а шапките ѝ беа испраќани од модна продавница во Лондон; дека парфемот ѝ беше од Броккард и Ко, а чевлите од Хенри Вајс. Често забележуваше пратки кои доаѓаа по посебен поштар. Иако беше син на воен генерал, член на семејство од повисоката класа, не можеше да се надева дека ќе стане близок со Татјана. Тоа беше невозможно, нели?

Го гледаше часовникот, прашувајќи се кога ќе пристигне таа. Претходниот ден дојде наутро. Успеа да касне малку од појадокот, а ногата му ја преврза мустакевата сестра. Таа му донесе длабок сад со вода и брич, па се избричи и ја исчешла косата, сакајќи да изгледа претставително пред Татјана.

Таа дојде во десет, со образи вцрвенети од брзање и три книги под раката. „Се надевам дека не ме чекавте долго. Морав да одам на часови, потоа морав да одам во црквата Знаменије и да се помолам за нашите војници. Еве – дали некоја од овие Ви се допаѓа?“ Ги остави книгите на покривката, а потоа повлече едно столче и седна до него.

„Колку убаво од Вас, сестра Романова Три“, Дмитри се насмевна. Ја зеде првата книга: *Татковци и синови* од Тургенев. „Ќе уживам одново да ја прочитам и да видам дали и овој пат ќе ми се допадне како тогаш“. Таа желно го гледаше додека ги разгледуваше другите. „Ја немам прочитано *Кројцер Соната* од Толстој, па баш се радувам за оваа. А кратките приказни на Горки се совршени: се сеќавам на една за правењето тунел низ планина – сте ја прочитале?“

„Ах, таа беше толку страшна. Дали мислите дека е вистина дека планините имаат душа што може да ги повреди оние кои ѝ наштетуваат?“ Очите ѝ изгледаа сиво денес, со виолетови дамки околу работ на ирисот. Еден прамен кафена коса ѝ се имаше извлечено од белата капа.

„Се сеќавам кога видов како копаат таков тунел и си помислив дека личи на удар кон природата. Горки

го има пренесено тоа чувство на нанесена неправда. Ви благодарам за книгите. Ќе престанам да бидам толку напорен пациент сега кога времето ќе ми биде добро пополнето“. Ја погали скапата мароканска кожа на корица.

Таа погледна наоколу, несигурна дали да му верува, а потоа сфати дека се шегуваше со неа. „Можеби би можеле да дискутираме за нив кога ќе ги завршите. Обожавам да разговарам за книги. Често пишувам критики за нив во мојот дневник“.

„Не можам да си замислам кога наогате време да пишувате во дневник. Звучи како Вашите денови да се потполно окупирани: медицинска сестра, голема војвотка, полковник...“ Погодуваше, сакајќи да дознае повеќе за нејзиниот живот.

„Пишувам секоја вечер пред спиење. Всушност, пишував за Вас вчера“. Се вцрве. „Мама ми кажа дека сте херој, дека сте спасиле ранет офицер додека сте биле под непријателски оган. Таа ќе Ви го додели златниот меч на храброста“.

Дмитри беше изненаден: „Тоа е политика за осигурување што сите војници ја следат. Ако имаш шанса, се враќаш да го земеш повредениот, со надеж дека еден ден некој ќе го направи истото за тебе“. Не ѝ кажа дека повредениот му беше пријател и дека сè уште немаше добиено абер дали Малевич успеал да преживее. Знаеше дека ќе му се стегне грлото ако зборува за тоа.

„Сепак, сигурна сум дека не раздаваат награди за храброст на секого. Мислам дека сте скромни. Имате херојски лик“. Очите ѝ светкаа.

Сега тој се насмеа. „Не сум сигурен што значи херојски лик! Татко ми беше вистински херој. Тој беше генерал на коњаница во армијата на Цар Александар и служеше во многу кампањи, а во 1904 година стана вицекарал на Грузија. Има толку многу ордени на палтото што му тежи колку железен оклоп. Јас сум само еден обичен коњаник што ги следи наредбите“.

„Дали татко Ви се бори во сегашна војна?“

„Не, тој е пензиониран во родниот град Лозоватка, во провинцијата Евкаторинскаја“.

„Никогаш не сум била таму. Убаво ли е?“

Дмитри го збрчка носот. „Тоа е многу мало гратче, покрај убава река недалеку од Азовско Море, но Вашето Царско височество не би имала причина да оди таму. Во моето детство беше рурален град, но оттогаш почнаа да копаат барајќи минерали и огромни количини се вадат од околината исто како тунелот на Горки“.

„Дали доаѓате од големо семејство?“ Втренчено гледаше во него. „Какво детство имавте?“

„Не толку големо колку на Вашето Царско височество. Имам две постари сестри, Вера и Валерина, и немам брака. Девојките секогаш се обидуваа да ме вклучат во нивните игри, облекувајќи ме во костими и терајќи ме да глумам во нивните претстави. Немате поим колку е значајно за развојот на едно младо момче да мора да носи перика, наметка и да му бидат обоени образите со црвенило! Успеав да им избегам кога имав девет години откако се спријателив со еден од чуварите на нашиот имот. Тој ме научи како да ловам и да фаќам риби, бидејќи татко ми често не беше дома. Сè на сè, имав прилично просечно детство“. Не ѝ кажа за жестоките кавги кога ќе се вратеше неговиот изнервиран татко и за бруталните котеци што ги трпеше, понекогаш и со камшик.

„Кажете ми, дали Вашите сестри се омажени?“

„Вера е омажена за Принц Александар Еристави-Ксани од Грузија, но Валерина сè уште живее дома со нашите родители. Има дваесет и шест години и се надевам дека ќе си најде сопруг, но таа е потивката од нив две, можеби и малку срамежлива. Многу сум близок со неа“.

„Многу би сакала да ги запознаам!“ викна Татјана. „Јас познавам многу малку жени надвор од моето семејство. Мама само што ни дозволи мене и на Олга да присуствуваме на повремените балови и вечерни забави, но потоа избувна војната. Можевме да ја слушнеме музиката од нашите прозорци и да ги видиме дамите како се лизгаат по мразот на Балтикот, но колку и да ја молевме многу ретко ни дозволуваше

да им се придружаме. Тетка Олга - сестра му на тато - понекогаш ќе нè поканеше, но мислам дека дамите се чувствуваа непријатно да се запознаат со нас. Најверојатно никогаш немаше да Ве запознаам, корнет² Малама, да не беше оваа војна и Вашата повреда“.

„Многу ми е мило што се запознавме, сестра Романова Три. Нашиот разговор ми ја намалува фрустрацијата што сум врзан за креветов и ушите ми се нападнати од стенкањето и ‘рчењето на моите колеги офицери“. Нејзината рака стоеше на покривката недалеку од неговата и тој копнееше да ја допре, дури и да ја бакне. Можеби ќе го стореше тоа со друга жена, но не се осмелуваше со големата војвотка Романова.

Нејзината сестра, Олга, дојде во собата и им се приближи. Беше пониска од Татјана и не беше ни приближно убава колку неа, со погуби црти на лицето и обични сини очи. „Кој е овој пациент што го окупира целото твое време?“ праша со весел поглед. „Можно ли е тоа да е Корнет Малама, офицерот за кого ни раскажуваше цела вечер?“ Татјана се вцрве, а Дмитри ја наведна главата, велејќи, „*A votre service*“.

„Простете што ве прекинувам“, Олга продолжи, „но сестра Чеботарева ме замоли да одиме до доградбата и да ги смениме преврските“.

Татјана стана.

„Уште еднаш Ви благодарам за книгите“, рече Дмитри. „Веднаш ќе почнам со Тургенев“.

„Подоцна ќе поминам да видам колку сте прочитале“, вети Татјана.

Девојките побрзаа од собата и Дмитри остана да лежи зашаметен. Изгледа ѝ се допаѓаше. Или барем уживаше да муабети со него и им го имаше спомнато на мајка ѝ и сестра ѝ. Дали тоа значеше дека постои шанса за нешто меѓу нив? Неговото семејство имаше голем имот, но нивното богатство не беше ништо во

2 Корнет – прв офицерски чин во коњицата на руската царска војска; одговарал на чинот потпоручник во пешадијата (заб. на прев.)

3 *À votre service* (фран.) – Ви стојам на располагање (заб. на прев.)

споредба со она на Романови. Дали ќе го сметаат за ништожен? Дали се надеваа да најдат странски принцови за сите четири девојки Романови или можеби син на руски генерал можеше да биде доволен?

Степанов извика: „Честитки! Ја слушнав кога рече дека ќе ти го доделат мечот за храброст!“

Дмитри се намурти, прашувајќи се колку од разговорот слушнал Степанов. Не му се зборуваше. Сакаше да ги затвори очите и да се сеќава на слаткиот мирис на јасмин од кожата на Татјана, интензитетот на нејзиниот поглед, нежниот тон на нејзиниот глас, начинот на кој емоциите ѝ го менуваа лицето. Ја отвори корицата на книгата од Тургенев и забележа дека го беше напишала своето име на првата страница, на руски и англиски јазик, со уреден ракопис. Помина со прстите по зборовите, потоа ја крена книгата и го вдиша мирисот на страниците. Требаше ли да се спречи самиот себеси за да не се заљуби во неа? Но се сомневаше дека веќе беше предоцна.

Третиа глава

„Ги слушна ли новостите од Таненбург?“ викна Степанов, прекинувајќи го мечтаењето на Дмитри. „Катастрофа: 78.000 убиени или ранети, 92.000 заробени, а генералот Самсонов се самоубил“. Ги читаше бројките од весник.

Дмитри веќе знаеше дека Втората руска армија била опкружена од Германците, но сè досега го немаше слушнато бројот на загинати лица. Му се слоши од енормноста на колежот. „Како можело да се случи? Зошто германската служба за разузнавање е толку подобра од нашата? Се чини дека ни ги пресретнуваат сите нашите пораки, а ние не знаеме ништо за нивните планови“.

Степанов направи гримаса. „И имаат подобра опрема. Нивните топови имаат поголем дострел, посилен експлозивна моќ. Нашите огромни бројки не значат ништо кога нè испраќаат во борба со оружје од деветнаесеттиот век“.

Дмитри помисли на пријателите кои ги остави на фронтот: дали некои преживеале или биле застрелани од огромните оружја? Руската армија беше најголемата војска на светот, но германскиот непријател беше поитар, пофлексибилен. „Ќе ја изгубиме војнава за неколку месеци ако не добиеме модерна опрема и не станеме побрзи на терен. Нашиот синцир на команда е преспор и колеблив. Потребно е толку долго време за да се применат промените во наредбите, што непријателот веќе нападнал“.

Степанов беше во мрачно расположение. „Според уредникот на весников, не можеме да се натпреваруваме со железничката мрежа што ја поддржува германската армија. Ние сè уште јаваме коњи, но

деновите на коњицата се избројани. Коњот претставува голема мета, а големите оружја ги преплашуваат“.

Дмитри се согласи, но тоа значеше дека сè што учел во престижниот царски Пажески корпус, а потоа и во Лесниот коњанички полк е застарено. Тој беше вешт коњаник, но не знаеше ништо за позиционирањето, полнењето и пукањето со големите топови кои денес се користеа. Имаше одлично познавање од науката, воената историја и математика, но немаше никакво практично искуство со уништувачката воена технологија.

Во десет часот следното утро, Татјана дојде во одделението целата возбудена: „Малама, зошто не ми кажавте дека сте победиле на Стоверстни?“

Уште од самиот почеток, Дмитри водеше на минатогодишната престижна трка со коњи качен на Ор-типо, неговата кобила. „Тоа беше многу одамна“, рече тој. „Поласкан сум што сте истражувале за мене“.

„Па, се разбира“, рече таа, седнувајќи на работ од неговиот кревет зашто немаше столче во близина. Да го стореше тоа која било друга девојка ќе си помислеше дека флертува со него, но на Татјана ѝ дојде природно, спонтано. „Се обидувам да откријам што Ве интересира“.

„Се плашам дека ќе се покажам како многу здодевно истражување“. Се насмевна. „Јас сум воен офицер и посакувам да се вратам на мојот полк колку што е можно поскоро, да се борам за мојата земја. Толку сум предвидлив што самиот себеси се упивам“.

„Нема да Ви дозволам да си заминете“, рече Татјана игриво. „Како Ваш полковник, Ви наредувам да останете“.

Погледна кон креветот на офицерот што се викаше Каранџозов на кој седеше Олга пред да ѝ одговори: „Не смеам да не почитувам директна наредба. Можеби сметате дека на војската ќе ѝ биде подобро без мене?“

Таа се закикоти: „Ако избрзате во војна и Ве застрелаат, тоа би било трошење на човечки животи. Мора да останете овде за да ме забавувате“.

„Но Вие сте онаа што забавува, а јас само лежам овде како бескорисен труп. Животот во одделениево би бил неподносливо здодевен без Вашите посети“.

„Можеби наскоро ќе бидете способен да се пршетате со мене? Температурата не е ниска и лисјата се претвораат во прекрасни црвени и жолти бои“.

Погледна низ високите прозорци кон облаците. Секојпат кога Татјана ќе кажеше нешто лично, срцето му затреперуваше. Дали и со други пациенти разговараше вака? На неговото одделение, таа остануваше покрај неговиот кревет далеку подолго одошто кај другите.

„Многу би сакал, поручнику мој“, одговори со малку засипнат глас.

Мајка ѝ, царицата Александра, влезе во собата и Олга и Татјана скокнаа од креветите на офицерите. „Зошто не му ја смениш преврската на корнет Малама?“ царицата ѝ нареди на Татјана, кратко кимнувајќи му на Дмитри. „Олга, дојди со мене во доградбата“.

Татјана отиде да донесе вода, ножици и газа, а Дмитри се стресе од помислата дека таа ќе ја види грдотијата на неговата рана. Знаеше дека тој не беше некој грд маж, со темно русата коса и костенливите очи, но левата нога му беше расечена со длабоки рани од двете страни кои заздравуваа со одвратни бои: виолетови линии опкружени со сиво-портокалови отоци, кожата мазна онаму каде што му ја избричиле. Барем раните повеќе не крвареа и не гноеја, но сепак беа несовршености што радо би ги скрил.

Не можеше да ја гледа додека нејзините студени прсти му ги чистеа раните. Нејзиниот допир предизвика неговата машкост да се стврдне, па тој се обиде да го стутка чаршавот на местото за таа да не забележи. Беше агонизирачки и прекрасно во исто време. Не разговараа, не се погледнуваа и тој се запраша дали можеби и таа беше засрамена.

„Не сте лоша“, ѝ кажа кога таа го заврза последниот јазол на преврската и почна да ги собира инструментите. „Можете да бидете медицинска сестра, ако Ви здодеа да бидете голема војвотка“.

„Па, Ви благодарам, господине“. Му се поклони со потсмешлива учтивост. „Цел ми е да ги задоволувам луѓето. Ќе се вратам подоцна да проверам дали сте умен“.

Го погледна директно во очи кога го изговори тоа и тој се почувствува како да го удри струја, како да го погодила стрелата на Купидон. Зборовите на поетите низ вековите, зборовите кои порано ги сметаше за излитени и клише, одеднаш му имаа смисла. Се чувствуваше делирично среќен и страшно нервозен во исто време. Се прашуваше дали Татјана има романтични чувства за него или само ужива во неговото друштво? Како да ѝ даде до знаење дека се заљуби во неа без да предизвика срам или да ја уништи интимноста што се развиваше меѓу нив?

За време на бесконечните часови одморање во кревет, Дмитри размислуваше за начини како да дознае што чувствува таа и одлучи да ѝ даде подарок: нешто лично, нешто што би го чувала. Книга? Немаше начин да дознае кои книги ги прочитала, а кои не, и сметаше дека е малку здодевен подарок. Накит? Семејството поседуваше повеќе неверојатен накит, злато и скапоцени камења од она што тој некогаш би можел да си дозволи. И тогаш се сети на темата на нивниот прв разговор и одговорот му светна: да ѝ подари кученце.

Познаваше еден чувар од Санкт Петербург кој одгледуваше прекрасни француски булдози. Едно такво би било совршено, но како да ѝ го подари на Татјана? Сакаше да ѝ ја види реакцијата кога ќе го добие па не можеше туку-така да ѝ го испрати во палатата.

Таа вечер, помошничката на царицата, Ана Вирубова, дојде да му ги среди перниците. Имаше полничко, мило лице и ѝ беше пријателка на мајка му кај која таа често престојуваше кога беше во Санкт Петербург. Го праша за семејството. Дмитри одлучи да ѝ побара совет. Дали смета дека би било во ред да ѝ подари кученце на големата војвотка Татјана? Џи објасни дека сакаше да ја изненади.

Лицето на Ана се озари. „Колку слатко!“ извика. „Сигурна сум дека ќе ѝ се допадне. Како можам да ти помогнам?“

Дмитри ѝ кажа каде живееше чуварот и ѝ објасни како куче сакаше: не најмалото и закржлавеното од леглото, туку кученце кое е самоуверено околу луѓе и не се плаши лесно. „Избери го она што ќе дојде да ти ја душе подадената рака и те гледа накосо. Избегни го она што се двоји и лае или ‘рже. Сакам кученце што е игриво, но не ги користи забите. Не смееме да си дозволиме да ја гризне големата војвотка“.

Ана се согласи да му помогне во изборот, следејќи го советот на Дмитри. Изгледаше воодушевено што е дел од тајната.

По два дена, помина кај него за да му шепне дека чуварот имал совршено кученце и дека го одбрала тоа, но дека мора да помине уште една недела пред да смее да се одвои од мајката. Дмитри го фрустрираше одолговлекувањето. Ја гледаше Татјана секој ден и покрај утринските посети, таа и Олга сега доаѓаа и навечер. Имаа час со доктор Вера Гедроа во шест часот по што ги стерилизираа инструментите за следниот ден. Ако имаше време по обврските, Олга им свиреше на пијано, а тие пееја некои добро познати песни. Татјана пееше тивко, но Дмитри можеше да забележи дека имаше чист глас.

Дента кога кученцето беше подготвено да биде предадено, Дмитри ѝ ги даде на Ана Вирубова последните инструкции, да купи кошница во која ќе го пренесува, каивче, храна и сад за вода и ѝ даде пари за да плати.

Кога се врати по еден час со скапоцениот товар во кутија, Дмитри погледна во неа и се исклешти: беше совршено. Ана отиде да ја побара Татјана, која беше во доградбата.

Наскоро пристигна во одделението со зачуден израз. „Ана Вирубова ми рече дека сте сакале да ме видите“. Ја забележа кутијата. „Што е ова?“

Ќ ја подаде: „Подарок, за да Ви се заблагодарам за Вашето трпение кон мене“. Звуци на душќање и бревтање се слушаа однатре.

Татјана ја зеде кутијата и претпазливо ја отвори. Едно мало, црно лице се подаде да ѝ ја лизне раката и таа извика од воодушевување. Лесно го зеде во раце и му ги проучуваше зашилените уши, наборите околу очите, збрќканото лице, а потоа се наведна и го бакна во нежното главче.

„Малама...“ почна, погледнувајќи во него, но не можеше да изусти ништо повеќе. Беше преплавена од чувства, буквално занемена, но не беше важно зашто Дмитри можеше да види во нејзините очи дека го сакаше. А сега и таа дозна дека и тој ја сакаше. Срцето му се наду со толкава неизмерна среќа што едвај можеше да дише.

Четвртиа глава

Октомври донесе свежи ветрови од Арктикот проследени со бурни дождови. Еден ден, кога дождот замре, Татјана најде инвалидска количка и го туркаше Дмитри низ прекрасно уредените формални градини на Палатата Катерина за да можат да го тренираат малиот булдог што таа го нарече Ортипо, по кобилата на Дмитри. Дмитри му покажа парченце пилешко месо на кучето и ја испружи дланката, гласно наредувајќи му да „седне“, додека Татјана го туркаше надолу по задниот дел од телото. Но штом ја тргна раката, Ортипо скокна кон инвалидската количка, обидувајќи се да го грабне парчето месо. Татјана се обиде повторно, но само што ја тргна раката, кученцето скокна и ѝ остави калливи траги по белата униформа.

„Мислам дека овде имаме палавка, што не може да се дресира“, се насмеа таа.

„Сите кучиња можат да се дресираат“, одговори тој. „Но ова ми личи на поголем предизвик од повеќето. Мислам дека ја разгалуваш кога мене ме нема“.

Ортипо барем ја имаше усовершено уметноста да почека додека ја изнесат надвор за да се олесни, што укажуваше на ниво на послушност – но не преголема. И покрај нивните напори, таа му скокаше на секој минувач, им лаеше бесно на градинарите и одбиваше да дојде кога ќе ја викаа освен ако не ѝ нудеа храна. Се смееја до солзи додека Ортипо скокаше наоколу обидувајќи се да ги фати разлетаните лисја или ги бркаше огромните галеби кои одлетуваа во воздух токму кога беше на еден чекор од нив.

„Што мислиш дека би сторила ако фати галеб?“ праша Татјана.

„Ќе се преплаши до смрт. Овие огромни галеби

знаат да бидат жестоки“. Се чувствуваше како да беа горди родители и беше воодушевен што кученцето им даваше изговор за да поминуваат време заедно без некој да се посомнева. Немаа ни придружник.

Татјана ја туркаше неговата количка покрај пештерата кај големото езерце кога почна да врне па побрзаа да се засолнат во пештерата. Надворешните сидови беа украсени со школки, а водната тема продолжуваше и внатре. Ортипо душкаше наоколу, додека Дмитри и Татјана чекаа покрај вратата за да помине бурата.

„Тетка Ела ме праша за тебе вчера“, рече таа, срамежливо погледнувајќи го. „Се шегуваше дека сме заљубени. Ме задеваше цела вечер“.

Тој се двоумеше. „Мислиш дека не одобрува?“

„Не, воопшто“, рече Татјана брзо. „Рече дека ја познава мајка ти и дека доаѓаш од добро семејство. На Олга ѝ се допаѓа еден офицер по име Митја – го познаваш?“ Дмитри кимна и си го гризна јазикот; го сметаше Митја за безобсирен. „Постојано зборува за него. Дури и малиот Алексеј ја зеза, но мислам дека сака да ја задеваат за него“.

„А ти не?“

Татјана се двоумеше. „Јас сум приватна личност и претпочитам да си ги чувам чувствата за мојот дневник наместо да бидам предмет на озборувања“.

„Колку би сакал да ти го прочитам дневникот“, рече Дмитри. „Може да го донесеш во одделението подоцна?“

„Никогаш!“ викна гласно, засмејувајќи го. „Мислиш дека дождов наскоро ќе престане или треба да потрчаме назад и да накиснеме?“

„Ајде да почекаме уште малку. Можам да се обидам да направам некој чекор, ако ме придружуваш“.

Се поткрена на потпирачите од количката и ја стави повредената нога на земја, стресувајќи се малку кога ја стави тежината на неа. Татјана го придружуваше, и за миг беа толку блиску што можеше да ја почувствува топлината на нејзиното тело и да ѝ го слушне дишењето. Копнееше да ја прегрне. Кога само би смеел!

Таа остана блиску до него кога тој направи неколку чекори до прозорецот каде запре да се одмори.

„Не сакам толку брзо да се опоравиш“, рече таа тажно. „Ќе те испратат на фронтот и ќе забораиш дека си ме познавал“.

Тој прозборе страшно: „Татјана, *никогаш* нема да те заборавам. *Никогаш*. Дури и да бидам смртно ранет на некое бојно поле, се колнам дека твоето име ќе биде последниот збор на моите усни, а твојот лик последната слика во мојата глава“.

Солзи ѝ светнаа во очите и таа затрепка за да ги сокрие, вртејќи ја главата на страна. „А можно ли е приказната да има среќен крај?“ праша тивко.

„Ќе сторам сè во моја моќ да се погрижам да има“, рече, речиси без здив.

Нејзиното лице му беше толку блиску што можеше да ја бакне само ако се наведнеше неколку сантиметри, но би ѝ извршил преголем притисок. Беше сигурен дека таа можеше да слушне колку силно му чукаше срцето, зашто и тој беше сигурен дека го слушаше нејзиното.

До средина на ноември, Дмитри можеше да оди низ одделението без помош и не беше изненаден кога доби писмо во кое го информираа дека е способен за извршување на својата должност и мора да се јави во својот полк до 12 декември. Ги криеше новостите од Татјана некое време, не сакајќи да ја вознемири. Помислата дека ќе ја повреди правеше да му се стегаат градите и грутка му се формираше во грлото, но истовремено, мразеше што криеше толку важна информација од неа. Кога останаа уште само две недели, тој ја однесе на прошетка во паркот, покрај пирамидата каде малите надгробни плочи ги означуваа погребните места на трите кучиња на Катерина Втора. Ортипо ја душкаше смрзнатата земја, како да можеше да намириса нешто, најверојатно мирисот на некоја лисица.

„Знаев дека овој ден се ближи“, рече таа храбро и ја сврте главата, но тој можеше да слушне дека ги голта

солзите. „Имам подароци за тебе. Ќе се изненадиш колку бев зафатена“.

„Навистина? Какви подароци?“ Лицето му се осветли од помислата.

„Ти сплетов шал, ракавици и неколку пара дебели чорапи. Не сакам да смрзнуваш во некој си тенок, развеан шатор“.

Тој беше толку трогнат што едвај можеше да зборува. Дали ова беше моментот да ја бакне? Предолго се двоумеше и таа се сврте да ја викне Ортипо која бркаше верверичка.

„Мораме да се фотографираме“, рече таа. „Ќе го донесам мојот апарат вечерва на одделението“.

„Веќе имаш стотици фотографии од мене...“ Се насмевна. „...и на сите сум грд“. Таа и Олга уживаа да ги фотографираат офицерите.

„Ќе ми пишуваш ли?“ го праша, гласот малку молежлив.

„Се разбира! Ќе добиваш писмо секоја недела, што е најмалку десет пати повеќе одошто добива мајка ми“.

„Јас ќе ти пишувам секој ден“, изјави таа со стаклести очи.

Импулсивно ѝ ја зеде тенката рака и ѝ ја притисна до усните, задржувајќи ја секунда подолго за да пожива во чувството и да ѝ го вдише скапоцениот мирис на кожата. Таа не ја повлече.

Дмитри ја облече неговата морнарско сина и жолта униформа и замина рано утрината на 12 декември, заедно со уште двајца офицери и десетина војници упатувајќи се кон Полска, каде остатоците од руската Прва армија се обидуваа да ги задржат Германците. Штотуку се имаше разденето, но Татјана се појави на паркингот од палатата, бледа на зимската светлина и стоеше покрај портата за да го поздрави. Кога помина нивниот камион, Дмитри виде дека очите ѝ беа црвени од плачење и почувствува како срцето му се распрснува на милион парчиња.